

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Iktatószám: XX-AJFO/399/.../2021.
Hivatkozási szám: IV/02939/2021.

Dr. Sulyok Tamás úr,
az Alkotmánybíróság elnöke
és

Dr. Bitskey Botond úr,
az Alkotmánybíróság főtitkára
részére

Alkotmánybíróság
Budapest
Donáti u. 35-45.
1015

Tárgy: Amicus curiae beadvány a IV/02939/2021. számú ügygel összefüggésben (életfogytig tartó szabadságvesztés)

Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Főtitkár Úr!

Az Alkotmánybíróság honlapjára felkerült a IV/02939/2021. számú alkotmányjogi panasz (a továbbiakban: indítvány), amellyel összefüggésben az indítványozó – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján – a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 90. § (2) bekezdésének második mondata alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, valamint a Pécsi Ítéletábra Bf.I.71/2019/55. számú ítélete (a továbbiakban: ítélet) felülvizsgálatát kérte az Alkotmánybíróságtól.

Előjáróban kiemelendő, hogy az Igazságügyi Minisztérium tiszteletben tartja az Alaptörvényben biztosított bírói függetlenséget és a hatalom megosztásának elvét, ezért az indítványozó ítélet felülvizsgálatára irányuló kérelmét érdemben nem vizsgálja, azzal kapcsolatban álláspontot nem kíván előadni. Megjegyzendő továbbá, hogy az amicus curiae beadvány alapját az indítványban foglaltak képezik, az ügy egyéb dokumentumai (pl. ítélet, stb.) nem állnak az Igazságügyi Minisztérium rendelkezésére.

Az Abtv. 57. § (1b) bekezdésében foglaltak szerint az igazságügyi miniszternek mint a törvény kezdeményezőjének lehetősége van az ügygel kapcsolatos álláspontjáról az Alkotmánybíróságot tájékoztatni. Tekintettel arra, hogy az indítvánnyal érintett Btk.

előkészítése az igazságügyért felelős miniszter első helyi kodifikációs feladat- és hatáskörének részét képezi, ezért az indítvánnyal összefüggő jogi véleményemről az alábbiak szerint tájékoztatom.

1. Az indítvány vizsgált tartalma

A tárgybeli indítványban az indítványozó – az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján – a Btk. 90. § (2) bekezdése második mondatának¹ Alkotmánybíróság általi megsemmisítését kéri. Álláspontja szerint az említett rendelkezés azáltal, hogy bizonyos esetekben mérlegelés nélkül kötelezővé teszi az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabását, sérti a terhelt tisztességes eljáráshoz, illetve a személyi szabadsághoz és biztonsághoz való jogát.

Az ügy tényállása szerint az indítványozót a Pécsi Törvényszék elsőfokú ítéletében rablás büntette miatt indult büntetőeljárásban mint erőszakos többszörös visszaesőt mérlegelés nélkül életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélte a Btk. 90. § (2) bekezdése alapján. A másodfokon eljáró Pécsi Ítéltábla a döntést csak annyiban változtatta meg, hogy az indítványozó cselekményét további 1 rendbeli magánlaksértés büntetetté minősítette, és az életfogytig tartó szabadságvesztést halmazati büntetésként tekintette kiszabottnak, ugyanakkor mellőzte a feltételes szabadságra bocsátás kizárására vonatkozó rendelkezést, egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.

Az alkotmánybírósági eljárást kezdeményező indítványozó előadása szerint a jelen ügyben felvetett kérdés alapvető alkotmányjogi jelentőségű, mivel a személyi szabadság lehető legszigorúbb korlátozását teszi kötelezővé a jogalkalmazó a bíróságok számára a „három csapás” néven ismert szabály által. Az Alkotmánybíróság a 23/2014. (VII. 15.) AB határozatban már foglalkozott a három csapás néven közismert büntetőjogi szankciós elvvel, amelynek során megsemmisítette a Btk. 81. § (4) bekezdését.

Az indítványozó álláspontja szerint, tekintettel arra, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás a jogalkalmazói mérlegelés lehetőségét teljes egészében elvonja, lehetetlenné teszi az egyéniesített büntetéskiszabást, ezáltal sérti az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát. Az indítványozó hangsúlyozza, hogy a három cselekménye közül önmagában egyik sem büntethető életfogytig tartó szabadságvesztés büntetéssel.

2. Szakmai álláspont

2.1. Az Alaptörvény B) cikke

Mindenekelőtt fontosnak tartom megjegyezni, hogy az Alaptörvény B) cikkének megjelölése kapcsán indokolt felhívni a figyelmet az Alkotmánybíróság következetes gyakorlatára, miszerint az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltétele [Abtv. 26. § (1) bekezdés a) pontja, 52. § (1b) bekezdés b) pontja], hogy az indítványozó valamely Alaptörvényben biztosított joga sérelmére hivatkozzon. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére mint

¹ A Btk. 90. § (2) bekezdésének második mondata kimondja, hogy: „Ha a büntetési tétel így felemelt felső határa a húsz évet meghaladná, vagy a törvény szerint a bűncselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető, az elkövetővel szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kell kiszabni.”

Alaptörvényben biztosított jogra az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint csak két esetben alapítható alkotmányjogi panasz: a kellő felkészülési idő hiánya, illetve a visszaható hatályú jogalkotás tilalma miatt. **Ennek megfelelően az indítvány ezen alaptörvényi rendelkezés vonatkozásában álláspontom szerint nem teljesíti az Abtv. 26. § (1) bekezdés a) pontja szerinti követelményt.**

2.2. Határozott kérelem hiánya

Az indítványozó az Alaptörvény hivatkozott rendelkezései között utal az Alaptörvény C) cikkére, ugyanakkor az alkotmányjogi panasz benyújtásának érdemi indokolása körében nem ad elő érvelést arra vonatkozóan, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miatt ellentétes az Alaptörvény C) cikkével. **Erre figyelemmel álláspontom szerint az indítvány e tekintetben nem tesz eleget az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontjában meghatározott követelménynek.**

2.3. Szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog

Az Alaptörvény IV. cikke általános jelleggel mondja ki, hogy mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz, attól bárkit megfosztani csak törvényben meghatározott okok és eljárás alapján lehet. A szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jogot az Alaptörvény a korábbi Alkotmány rendelkezéseikhez hasonlóan szabályozza, egy fontos eltéréssel. Az Alaptörvényben ugyanis új elemként jelenik meg annak alkotmányos szintű deklarálása, hogy egyrészt lehetőség van tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabására, másrészt az is, hogy annak kiszabására mely bűncselekménytípus miatt kerülhet sor. Az Alaptörvény értelmében tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés csak szándékos, erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt szabható ki. E keretek között határozza meg a Btk. a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabására vonatkozó szabályokat. A szabályozás célja, hogy a megrögzött bűnelkövetőkkel szemben lehetőséget teremtsen a szigorú fellépésre. A szabályozás szükségességét a társadalom fokozott védelmének megfelelő biztosítása indokolja, amely cél az Alkotmánybíróság megítélése szerint alkotmányosan igazolható célnak tekinthető. {23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [60]} A szigorú garanciális feltételek pedig biztosítják a szabályozás arányosságát azáltal, hogy ténylegesen csak a leginkább indokolt esetekben, kizárólag a magas fokú társadalomra veszélyességet hordozó bűnelkövetőkkel szemben kerülhet sor e szigorú büntetési forma kiszabására. Ebből következően a hatályos szabályozás álláspontom szerint megfelel az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében előírt szükségesség és arányosság követelményének, amely szerint egy alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

2.3.1. A Btk. 90. § (2) bekezdésével kapcsolatos megállapítások

A Btk. 90. § (2) bekezdése az erőszakos többszörös visszaesőkkel szembeni szigorúbb fellépést biztosító büntetéskiszabási szabályt rögzít. Az ilyen bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépést egyrészt a cselekményük tárgyi súlya és annak erőszakos jellege, másrészt az

elkövetőnek a bűncselekmény elkövetésére állandó hajlamot mutató, megrögzött bűnelkövetői személyisége indokolja. Maga az Alkotmánybíróság is rögzíti a 23/2014. (VII. 15.) AB határozatában, hogy a bűncselekménnyé nyilvánításnál és a büntetési rendszer kialakításánál a törvényhozó szabadsága széles körben érvényesül, bizonyos bűnelkövetői csoportok külön kezelése, súlyosabb megbüntetésük elvi lehetőségének biztosítása pedig büntetőpolitikai kérdés.

Az Alkotmánybíróság a már fentebb is hivatkozott 23/2014. (VII. 15.) AB határozatában kimondta, hogy az alkotmányosan elismerhető büntetési célokból nem következik, hogy a törvény a büntetés kiszabása körében ne írhatna elő orientáló jellegű, vagy éppen kötelezően alkalmazandó szabályokat. A hatályos Btk. rendszerében is vannak olyan rendelkezések, amelyek meghatározott feltételek fennállása esetén bizonyos büntetések {pl. kiutasítás [Btk. 59. § (1) bekezdés], közügyektől eltiltás [Btk. 61. § (1) bekezdés]}, vagy intézkedések {pl. felfüggesztett szabadságvesztés vagy a próbára bocsátás mellett kötelező pártfogó felügyelet [Btk. 119. §]} kötelező kiszabását írják elő. Ennek azonban a testület szerint **egyetlen korlátja van: alkotmányosan igazolható cél érdekében kell történnie, amelynek során tiszteletben kell tartani az Alaptörvényben kifejezetten szereplő büntetőjogi garanciákat, valamint a büntetőjogra irányadó további alapelveket és az alapvető jogokat. A megrögzött bűnelkövetőkkel szembeni szigorú fellépés, a társadalom fokozott védelme alkotmányosan igazolható célnak tekinthető.** {23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [60]}

2.3.2. Az erőszakos többszörös visszaesőkkel szemben alkalmazható három csapás jogintézménye

Fontosnak tartom annak tisztázását, hogy az Alkotmánybíróság által megsemmisített, ún. halmazati három csapás szabályai, valamint az erőszakos többszörös visszaesőkkel szemben alkalmazható három csapás között nem vonható egyértelmű párhuzam, hiszen azok több, igen markáns eltérést is mutatnak. Az egyik legfontosabb különbség, hogy az Alkotmánybíróság által megsemmisített korábbi halmazati szabályok akár olyan elkövetőkre is vonatkozhattak, akik első alkalommal követtek el egyszerre, vagy rövid időn belül három személy elleni erőszakos bűncselekményt, azonban korábban még soha nem voltak büntetve. Ezzel szemben az erőszakos többszörös visszaesőket illetően a hatályos szabályozásban feltételként jelenik meg, hogy már büntetett előéletűek, mivel korábban már két alkalommal ítélték őket végrehajtandó szabadságvesztésre. {23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [27]} Az erőszakos többszörös visszaesők tehát a harmadik elkövetés előtt már rendelkeznek egyfajta „bűnügyi előélettel”. Következésképpen ebben az esetben van egy olyan tényező, amely egyértelművé teszi, hogy nem egyedi eltévelyedésről, a bűncselekmény elkövetésébe való véletlen belesodródásról van szó, hanem egy konzekvensen a kriminalitás irányába forduló, a bűnözői életmódot huzamosabban követő magatartásról.

Hangsúlyozandó továbbá, hogy az indítványban hivatkozottaktól eltérően **az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabásához nem „bagatell”, jelentéktelen bűncselekmények, hanem magasabb társadalomra veszélyességet hordozó, nagyobb tárgyi súlyú büntettek**

megvalósítása vezet. Ennek oka többek között abban rejlik, hogy a többszörös visszaesői minőséget az alapozza meg, ha az elkövetőt korábban már két alkalommal ítélték végrehajtandó vagy részben felfüggesztett szabadságvesztésre {pl. a visszaeső, többszörös visszaeső és az erőszakos többszörös visszaeső fogalma [Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pont]}. A bírói gyakorlatot megvizsgálva egyértelműen megállapítható, hogy az alacsonyabb tartamú (pl. három évig terjedő) szabadságvesztéssel büntethető bűncselekmények esetén a jogalkalmazók csak akkor döntenek a végrehajtandó szabadságvesztés kiszabása mellett, ha az elkövető személyi körülményei (pl. visszaesői minősége, önhibából eredő ittas állapota), vagy a bűncselekmény elkövetésének körülményei (pl. a cselekmény erőszakos jellege, a fondorlatos, aljas célú elkövetés) kifejezetten indokoltá teszik a szigorúbb fellépést. Egyáltalán nem jellemző tehát, hogy egy alacsonyabb büntetési tétellel fenyegetett bűncselekmény miatt a bíróság végrehajtandó szabadságvesztést szabjon ki, hacsak ezt az elkövetés kapcsán figyelembe veendő, a cselekmény tárgyi súlyát fokozó körülmények nem indokolják. Ehhez kapcsolódóan érdemes továbbá megemlíteni, hogy a személy elleni erőszakos bűncselekmények közé tartozó cselekmények jelentős része öt évig, vagy annál súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő, azaz már a büntetési tételkeret is kifejezésre juttatja a cselekményben rejlő magasabb társadalomra veszélyességet és a vele szembeni következetesebb fellépés indokoltságát.

A Btk. 90. § (2) bekezdésének alkalmazhatósága vonatkozásában nem szabad figyelmen kívül hagyni ugyanakkor azt sem, hogy **az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása abban az esetben kötelező, amennyiben az erőszakos többszörös visszaesői minősítést megalapozó bűncselekmény büntetési tételének felső határát a kétszeresére emelve a megemelt büntetési tétel felső határa meghaladná a húsz évet, vagy ha a cselekmény egyébként életfogytig tartó szabadságvesztéssel is büntethető.** Az előbbi esetkör a Btk. sávosan meghatározott büntetési tételkeretének rendszeréből kifolyólag akkor állhat fenn, ha az elkövetett bűncselekmény büntetési tételének törvényi felső határa legalább tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, azaz az öttől tizenöt évig, az öttől húsz évig, illetve a tíztől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények esetében. Az utóbbi esetkör – azaz a cselekmény életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntethetősége – pedig a Btk. rendszerében mindig vagylagos büntetést jelent az öt évtől húsz évig, vagy a tíz évtől húsz évig terjedő szabadságvesztés mellett.

Az Alkotmánybíróság a halmazati három csapás szabályait megsemmisítő 23/2014. (VII. 15.) AB határozatában a megsemmisítésre okot adó egyik legfontosabb érvként az előreláthatóság, a kalkulálhatóság hiányát jelölte meg. A testület álláspontja szerint ugyanis a rendelkezés alapján az elkövetők esetleges eltérő eljárásjogi helyzete megteremtette annak a lehetőségét, hogy ne azonos büntetőjogi fenyegetettséggel nézzenek szembe, amely ezáltal kiszámíthatatlanná, és a címzettek számára előre nem láthatóvá tette a kifogásolt rendelkezés alkalmazását.

A jelen indítvánnyal kapcsolatban ugyanakkor – az erőszakos többszörös visszaesők tekintetében irányadó három csapás szabályozásánál – hangsúlyozandó, hogy e hiányosság nem áll fenn, tekintettel arra, hogy ebben az esetben egyértelmű, előre

kalkulálható a szigorúbb szabályok alkalmazási köre, így az a homogén csoportba tartozó elkövetőket egységesen, alaptalan megkülönböztetés nélkül kezeli.

2.4. Tisztességes eljáráshoz való jog

Az Alaptörvény az igazságszolgáltatáshoz való jog körében a nemzetközi emberi jogi dokumentumokat követve fogalmazza meg a bírósághoz fordulás jogát, illetve a tisztességes eljáráshoz való jogot. Az **Alaptörvény XXVIII. cikke az igazságszolgáltatással összefüggő jogok átfogó rendszerét adja.** A cikk a bírósági eljárás olyan alkotmányos garanciáit biztosítja, mint a **tisztességes eljáráshoz való jog**, a fair eljárás elve, a bírósághoz fordulás joga, a védelemhez való jog, a fegyverek egyenlősége, a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elve, az ártatlanság védelme vagy a jogorvoslathoz való jog, amelyek aztán további részjogosítványokra bonthatóak. Mindezek közül talán a legátfogóbb jognak a tisztességes eljáráshoz való jog tekinthető, amelynek nemzetközi irodalma is igen jelentős, hiszen számos emberi jogi egyezményben szerepel, úgy mint az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke, vagy a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya. Hazánkban a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos alkotmányos szabályozást az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése tartalmazza, amelynek értelmében mindenkit megillet annak a joga, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. A XXVIII. cikk alapján tehát az igazságosság helyett a hatályos szabályozásban a tisztességes eljárás követelménye érvényesül. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint a tisztességes eljárás (*fair trial*) olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek a figyelembevételével lehet csupán megítélni. Ezért egyes részletek hiánya ellenére éppúgy, mint az összes részletszabály betartása dacára lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes. {3411/2021. (X. 15.) AB végzés, Indokolás [22]}

Ez azt jelenti, hogy a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme akkor állapítható meg, ha a lefolytatott eljárás egészében nem felelt meg a tisztességes tárgyalás követelményeinek. Egyes eljárási hibák önmagukban nem feltétlen vezetnek az eljárás „tisztességtelenségére”. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint ezért **egy eljárás tisztességességét mindig esetről esetre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembe vételével** {ld. például 3372/2019. (XII. 16.) AB végzés, Indokolás [18]}. Az alkotmányossági vizsgálat során nem lehet eltekinteni attól sem, hogy a tisztességes bírósági eljárásból fakadó követelmények nem ugyanazokat a garanciákat jelentik az egyes bírósági szakokban, ezért a tisztességes bírósági eljárásból fakadó követelményeket mindig az adott eljárásfajta és eljárási szak sajátosságaihoz igazodóan kell értékelni {21/2020. (VIII. 4.) AB határozat, Indokolás [57]; 3432/2020. (XII. 9.) AB határozat, Indokolás [24]}

A 7/2013. (III. 1.) AB határozatában az Alkotmánybíróság – korábbi alkotmánybírósági határozatokra hivatkozva – rámutatott továbbá arra is, hogy a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen.

Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása ugyanis nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést. A tisztességes eljárás követelménye tehát magában foglalja a hatékony bírói jogvédelem igényét is. {7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]; 14/2018. (IX. 27.) AB határozat, Indokolás [19]}

Ebben a tekintetben kiemelendő továbbá, hogy a korábbi Btk.-hoz képest a hatályos büntetőjogi szabályozás lehetőséget biztosít a mérlegelésre, hiszen a büntető törvény szerint **az erőszakos többszörös visszaesővel szemben kiszabott büntetés – amennyiben azt a Btk. Általános Része lehetővé teszi – korlátlanul enyhíthető.** Ennélfogva lehetőség van a büntetés korlátlan enyhítésére, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon, alkalmatlan eszközzel vagy alkalmatlan módon követik el [Btk. 10. § (3) bekezdés]; ha az elkövető beszámítási képességet korlátozó kóros elmeállapotú [Btk. 17. § (2) bekezdés]; vagy ha az elkövető beszámítási képességet korlátozó kényszer vagy fenyegetés hatására cselekedett [Btk. 19. § (2) bekezdés]. Erre való figyelemmel **téves az indítványozó azon állítása, miszerint a törvényi szabályozás a jogalkalmazói mérlegelés lehetőségét teljes egészben elvonja, és ezáltal a hatályos szabályozás sérti az indítványozó tisztességes eljáráshoz való jogát.**

3. Összegző álláspont

A fentiekben ismertetettkre figyelemmel megállapítható, hogy a Btk. 90. § (2) bekezdése szerinti szabályozás nem tekinthető sem alkotmányosan indokolhatatlannak, sem aránytalannak. Erre tekintettel álláspontom szerint az indítványban szereplő jogok sérelme nem állapítható meg, a támadott jogszabályi rendelkezés megfelel a hatályos alkotmányos követelményeknek, így az nem ütközik az Alaptörvény rendelkezéseibe.

Kérem tájékoztatásom szíves elfogadását!

Budapest, 2021. december „13”

Tisztelettel:

dr. Varga Judit

